

Inštrumentalizácia strachu v konšpirátorskom diskurze

Simona Fraščíková

Abstract

The Instrumentalization of Fear in Conspiracy Discourse. *This study explores how the emotion of fear is instrumentalized in conspiracy discourse. In this context, fear is portrayed as a tool employed by those in power to ensure the obedience of ordinary people. Within conspiracy discourse, however, the audience is often urged not to be afraid and to break away from the compliant crowd. The analysis of German-language texts and posts demonstrates that, despite this rhetoric of courage, the discourse persistently relies on the notion of imminent danger. Fear thus serves as a rhetorical strategy for mobilizing and uniting an alternative community.*

<https://doi.org/10.53465/JAP.2025.9788022552806.100-111>

Keywords: emotion, fear, manipulation, conspiratorial discourse.

Kľúčové slová: emócie, strach, manipulácia, konšpirátorský diskurz.

Úvod

Každodenný život človeka je nesporne prepletený emóciami. Aj keď sa môže zdať, že emócie sú len bezprostrednými reakciami na podnety z vonkajšej reality, v skutočnosti predstavujú rozhodujúci faktor vo väčšine procesov vnímania, myslenia a konania. Emócie sú mentálne a hodnotiace systémy, ktoré človeku umožňujú prežívať udalosti a prílev informácií nielen na telesnej úrovni, ale aj vyhodnocovať ich závažnosť pre seba a svoje okolie (Schwarz-Friesel, 2007: 284; Mees, 2006: 3-8; Scherer, 2005: 697ff.). Tak ako nás môže potešiť pohľad na rozkvitnutý strom pri ceste, môže nás zarmútiť pohľad na túlavého psa či nahnevať zničená lavička v parku. Všetky tieto situácie však môžeme s ohľadom na náš život a naše blaho vyhodnotiť ako nepodstatné, aj keď v nás vyvolali „očakávaný emocionálny prejav“. Na druhej strane môžeme natrafiť na leták s fotografiou zástupu ľudí na hraniciach napríklad našej krajiny. Ten v nás môže vyvolať nielen silnú telesnú emocionálnu reakciu, ale zároveň predstavovať pre nás oveľa závažnejší výsek reality s potrebou priradiť mu príslušný hodnotiaci marker.

Tu sa otvára priestor pre pôsobenie sprostredkovaných či zámerne konštruovaných podnetov, ktoré môžu ovplyvniť nielen samotné emocionálne prežívanie, ale aj hodnotiaci proces a následné konanie jednotlivca. Tieto podnety môžu mať verbálnu, vizuálnu alebo kombinovanú podobu. Vo všetkých prípadoch je kľúčový zámer, ktorý stojí v pozadí konštruovania a zdieľania. V politickom diskurze sa tento zámer spája so snahou ovplyvniť mienku a vôľu adresáta ako voliča, čím sa realizuje persuazívna funkcia jazyka – často v kooperácii verbálnych a vizuálnych prostriedkov (napr. Demčíšák, 2019; Niehr, 2017; Girth, 2015).

Z predbežnej empirickej analýzy vyplýva podobný zámer aj v konšpirátorskom diskurze, avšak s rozdielom, že adresát nie je vnímaný primárne ako volič. To však neznamená, že jeho voličské preferencie nemôžu byť ovplyvňované súbežne s jeho presvedčením o alternatívnych pravdách.

Predložený príspevok sa zameriava na inštrumentalizáciu strachu v rámci konšpirátorského diskurzu. Už samotný názov naznačuje smerovanie skúmania, ktoré sa sústreďuje na vedomé a zámerne využívanie – resp. zneužívanie – jednak výrazu *Angst* (strach), a jednak samotnej emócie strachu na dosiahnutie určitých cieľov. Emóciu strachu vnímame ako prostriedok, ktorým možno u adresáta manipulovať nielen pocitovú, ale i hodnotiacu rovinu, a tým ovplyvniť spracúvanie prijímaných informácií.

Východisková empirická báza predstavujú nemecké žurnalistické texty a príspevky zo sociálnych sietí, ktoré vykazujú prítomnosť konšpirátorského obsahu, alebo ich možno na základe dostupných zdrojov zaradiť do konšpirátorského diskurzu.¹ Materiál je časovo ohraničený rokom 2023, čo zabezpečuje väčšiu prehľadnosť databázy. Celkovo databáza žurnalistických textov zahŕňa 713 textov (1 773 477 tokenov), kým databáza príspevkov obsahuje 340 jednotiek. Z celkového súboru materiálu vyberáme len niekoľko reprezentatívnych ukážok, ktoré demonštrujú charakteristické prejavy skúmanej manipulatívnej stratégie. V empirickej časti využívame kombináciu korpusovej a kontextuálnej analýzy (Sketch Engine/ Concordance, Keywords), ktorá umožňuje relatívne rýchlu identifikáciu relevantných jazykových jednotiek a ich kontextuálnych rámcov.

¹ Žurnalistické texty pochádzajú z digitálnych časopisov a online portálov *Rubikon*, *Manova*, *apolut*, *das denk* a *reitschuster.de*. Uvedené zdroje sú charakterizované ako “médiá eskalácie” alebo alternatívne médiá (Müller, Dehn, & Fürniß 2023). Príspevky na sociálnych sieťach boli vyhľadávané prostredníctvom výrazov reprezentujúcich krízy, ktoré sú bežne tematizované v konšpiračných obsahoch. Ide o príspevky z facebookových účtov *Zeit für Aufarbeitung* a *Nein zum Impfzwang*.

Teoretický rámec

Emócie v jazyku a prostredníctvom jazyka

Emócie a jazyk sú navzájom úzko prepojené. V tejto súvislosti Hahn (2010: 7) konštatuje: „*Emotionen sind selbst ohne sprachliche oder jedenfalls kommunikative „Einflüsterungen“ gar nicht zu begreifen. Die Gefühle kommen ja nicht nur als endopsychische Erregungen vor, sondern sie sind auch begrifflich in der Kommunikation präsent.*“ Možnosť pomenovať či popísať, ako sa cítime, máme práve vďaka repertoáru vhodných prostriedkov, prítomných v každom jazyku. Jazykové prostriedky môžeme však používať nielen ako reprezentácie emócií, ale aj ako nástroje na ich vyvolanie. Takéto podnety môžu iniciovať vznik novej emócie alebo zosilniť už existujúce emocionálne naladenie. V kontexte nášho skúmania nás zaujímajú najmä druhý prípad, ktorý zdôrazňuje aktívnu pozíciu autora zdieľanej správy. Nejde pritom len o samotnú činnosť zostavovania obsahového celku ako výstupu, ale aj o cielene volenú prácu s jazykovými prostriedkami a ich tematickými a kontextuálnymi rámcami. Táto perspektíva si zároveň vyžaduje zohľadniť nielen verbálne, ale aj vizuálne prostriedky. Keďže empirická báza zahŕňa aj príspevky zo sociálnych sietí, je potrebné vnímať aj prepojenie verbálnych a vizuálnych prvkov, na ktorých autori často stavajú.

V rovine verbálnych prostriedkov je kľúčový výraz *Angst* (strach), ktorým sa pomenúva príslušná prežívaná emócia. Podľa kritéria hodnotiaceho momentu patrí emócia strachu k emóciám očakávania, konkrétne očakávania negatívnej udalosti (*Erwartungseemotionen*; Mess, 2006: 4). Vo vzťahu k intencionálne stvárněným obsahom preto možno predpokladať snahu využiť tento charakter a podnecovať negatívne prežívanie adresáta. Nositeľom takejto funkcie môže byť jazyková jednotka (expresívne výrazy, inherentne negatívne alebo kontextuálne konotované výrazy, ironizácia a. i.), syntaktická konštrukcia (zvolacie a rozkazovacie vety, eliptické konštrukcie a. i.), kontextuálny rámec či tematické zameranie textu alebo príspevku.²

Konšpirátorský diskurz – čo v ňom môžeme očakávať?

Konšpirátorský diskurz predstavuje špecifický zdroj vysvetlení udalostí a situácií, ktoré vychádzajú z predpokladu determinovanosti ako základného at-

² Pre odrobnú klasifikáciu manifestácií emócií pozri Fiehler (1987, 2008). Nie všetky manifestácie sa objavujú v každom jazykovom stvárnění; ich prítomnosť závisí od viacerých faktorov (typ výstupu, cieľová skupina, zámer autora a ďalšie).

ribútu. Presvedčenie, že nič nie je náhodné a všetko je riadené, zahŕňa predstavu mimoriadne kompetentnej skrytej skupiny s mocenskými cieľmi, ktorá zámerným pôsobením ovplyvňuje dianie vo svete. Explicitným či implicitným pomenovaním skupiny „sprisahancov“ sa v diskurze konštruuje a udržiava hranica medzi „dobrými“ a „zlými“, teda tzv. duálne rozdelenie sveta (dobrí vs. zlí / priateľ vs. nepriateľ / obeť vs. páchatel' / my vs. oni) (Butter, 2023: 22–29; Butter, 2021; Fuchs, 2022: 30f.; Brotherton, 2013: 11; Barkun, 2003: 4; Lutter, 2001: 24–27).

Explikácie v konšpirátorskom diskurze sú konštruované tak, aby navodzovali dojem vedeckosti a presvedčivosti bez potreby verifikácie. Zdanlivý vedecký ráz – napríklad formálna argumentácia, odkazy na autority či „dôkazy“ – zohráva v rámci samotnej konšpiračnej výstavby dôležitú úlohu, pretože napomáha jej „epistemickej izolácii“ a imúnosti voči protiaargumentom (Pfahl-Traugher, 2019; Brotherton, 2013: 10³).

Presvedčivosť tvrdení o konšpiráciách je zároveň kľúčová vo vzťahu k adresátovi. Obdobia celospoločenských kríz predstavujú pre človeka stresujúce, náročné a neisté obdobia, v ktorých sa výraznejšie prejavujú individuálne rozdiely a rastie potreba porozumieť daniu. Zároveň klesá trpezlivosť pri overovaní informácií a zvyšuje sa náchylnosť na jednoduchšie a rýchlejšie interpretácie (Douglas et al., 2017⁴). Konšpirátorský diskurz a zdieľané konšpiračné teórie tak vystupujú ako kompenzačné mechanizmy, ktoré obnovujú pocit kontroly nad vnímaným chaosom (Kaindel, et al. 2022: 12f.; Kay et al., 2009: 265f.⁵). Čím väčší je pocit neistoty človeka, tým väčšiu váhu nadobúdajú kompenzačné mechanizmy.

Konšpirátorský diskurz však nie je len o obsahu samotných tvrdení. Rovnako dôležitý je spôsob, akým sú tieto obsahy podsúvané. Čisto neutrálné stvárnenie je málo podnetné – potrebné sú kontextuálne rámce, ktoré podporujú hodnotiacu skreslenosť a posilňujú prijatie konšpiračného rámca. Možno predpokladať, že s cieľom vymedziť sa voči protistrane a odhaliť údajné sprisahanecké plány sa v konšpirátorskom diskurze využíva najmä

³ Konšpiračné teórie sú vysvetlenia udalostí a situácií, ktoré sú alternatívou stojacou v rozpore so široko akceptovaným vysvetlením, pričom sú „epistemically self-insulating. Because of their epistemic approach towards new information, conspiracy theories are well insulated against questioning or correction“ (Brotherton, 2013: 12).

⁴ Presvedčenie o pravdivosti konšpiračných teórií je motivované napĺňaním epistemických, existenciálnych a sociálnych potrieb.

⁵ Autori zdôvodňujú silu kompenzačných kontrol prirodzenou ľudskou potrebou vnímať svet a jeho udalosti ako nenáhodné, t. j. usporiadané, a zároveň potrebou cítiť určitú mieru slobody voľby alebo dokonca „moc nad udalosťami“.

negatívne kontextuálne ladenie, ktoré u adresáta podmieňuje zodpovedajúcu emocionálnu reakciu.

Empirická analýza

Použitie výrazu *Angst* (strach) v konšpirátorskom diskurze

Výraz (*die*) *Angst* je súčasťou emocionálnej lexiky, ktorý slúži na označenie stavu človeka prežívajúceho v dôsledku pocitu ohrozenia a straty kontroly emóciou strachu. Pri jeho použití sa preto predpokladá priama väzba na autora hovoreného alebo písaného prejavu, a to v zmysle korelácie medzi osobou, ktorá emóciu prežíva, a subjektom „ja“, ktorý ju jazykovo vyjadruje. V analyzovanej empirickej báze má však použitie tohto výrazu odlišný rozmer, pričom možno pozorovať dva posuny: od individuálneho k spoločenskému – kde dochádza k hodnoteniu iných ako ustráchaných a zároveň ku generalizácii (ukážka 1) – a od prežívania k pôsobeniu, pri ktorom je strach vnímaný ako prostriedok „tých druhých“ na dosiahnutie vlastných zámerov (ukážka 4).

V prípade prvého posunu možno pozorovať, že hodnotenie iných sa nevzťahuje len na osoby podliehajúce strachu zo sprisahaneckých plánov (ukážka 1), ale aj na sprisahancov samých (ukážka 2). Táto skutočnosť poukazuje na potrebu rozlíšiť podstatu strachu – buď ako stav vyplývajúci z pocitu ohrozenia, ktorý ovplyvňuje správanie a konanie jednotlivca (na strane bežných ľudí), alebo ako stav motivujúci snahy presadiť určité zámer (na strane sprisahancov).

Hoci autori článkov a príspevkov používajú výraz *Angst* aj voči sebe samým (ukážka 3), len zriedkavo možno identifikovať explicitné vyjadrenia prežívania tejto negatívnej emócie. Jeho použitie sa spravidla spája s implicitnými výzvami adresovanými prijímateľovi, aby zaujal postoj voči „údajným sprisahancom“ – podľa vzoru autorov ako zdieľateľov konšpiračného obsahu (v zmysle *Aj my máme strach, ale nebojíme sa vzdorovať.*). Aj v tomto kontexte sa uplatňuje generalizácia, ktorá navonok vytvára dojem kolektívnej súdržnosti.

Nasledujúce ukážky ilustrujú uvedené posuny:

Posun od individuálneho k spoločenskému:

Ukážka 1: Strach ako marker kolektívu

Die Medien überschlugen sich. **Die kollektive Angst vor dem Virus** war spürbar. Blind taumelten die Menschen in einen von den Herrschenden inszenierten Horrorfilm.

Zdroj: Manova: Der Corona-Blues; Jochen Kirchhoff, 25. 4. 2023 [URL1]

Ukážka 2: Strach ako motivačný impulz sprisahaneckého konania

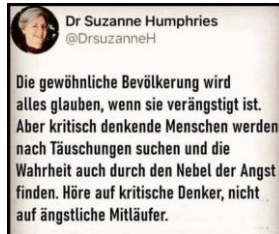
Die Aussage, es gebe zu viele Menschen, geht vielen schnell über die Lippen — besonders den „Eliten“, die ihre eigene Existenzberechtigung nie in Zweifel ziehen. [...]

Agenden zur Reduktion der Bevölkerung erwachsen immer **aus der Angst**, die mit der gravierenden Unterzahl der Herrschenden verbunden ist. [...]

Eine Mittelschicht, die nahe dem Kippunkt der Wippe sitzt, kann dabei nur stören. **Angst vor den vielen Köpfen** auf der anderen Seite ist unvermeidlich.

Zdroj: Apolut: Bedrohliche Überzahl; Gerd Reuther/ Renate Reuther, 18.10.2023 [URL2]

Ukážka 3: Strach ako diferencujúci marker – zmanipulovaní vs. kritickí

Zdroj: Príspevok z FB-účtu “Zeit für Aufarbeitung“, Helmut Egel, 23.05.2023 [URL3]

Posun od prežívania k pôsobeniu:

Ukážka 4: Strach ako súčasť manipulatívneho repertoáru sprisahancov

„Je poröser unser Geflecht sozialer Bindungen wird, je weiter das lose Gefüge digital isolierter Pseudo-Individualisten auseinanderdriftet, desto sicherer ist den Geostrategen und Sozialingenieuren der Machterhalt.“

Das schrieb Tom-Oliver Regenauer 2023 in „Vergiss Deine Idole (<https://www.rubikon.news/artikel/vergiss-deine-idole>) „und unser Geflecht wird nicht einfach so von selber porös. Es wird von einem globalen Klüngel gezielt gelöchert: Spaltung, Überfremdung, Entfremdung, Feindbilder, **Angst**, ... das sind ihre vielfältig angewandten Machenschaften“: Das habe ich dazu Tom geschrieben.

Zdroj: Manova: Die Vertrauensfrage; Ueli Keller, 18.04.2023 [URL4]

Predošlé ukážky demonštrujú použitie výrazu *Angst* v konšpiračných obsahoch a odlišujú sa od seba špecifikáciou tohto výrazu vo vzťahu k jeho funkcii v konkrétnom kontextuálnom rámci. Na základe ďalších výskytov možno konštatovať prevahu rámcovaní, v ktorých strach vystupuje ako strategický nástroj moci a kontroly využívaný sprisahancami – teda ako prostriedok nátlaku a upevňovania mocenských zámerov. Autori túto funkciu pomenúvajú priamo, bez snahy o zmiernenie alebo obavy z vlastnej stigmatizácie.

Kontextuálne rámcovanie podnecujúce prežívanie strachu

S ohľadom na širšie kontextuálne rámce možno pozorovať jednoznačnú tendenciu nabíjať zdieľané obsahy negatívnym emočným nábojom. Ide najmä o rámcovanie, ktoré zdôrazňuje negatívne dôsledky udalostí alebo činov na zdravie a každodenný život ľudí. V iných prípadoch sa objavuje snaha vyvolať smútok a súčasne hnev, ktorý často zahŕňa aj strach z možného opakovania situácie, alebo sa cielene tematizujú negatívne vízie budúcnosti udržiavajúce adresáta v stave permanentnej obavy.

Okrem verbálnych prostriedkov sa pri formovaní týchto obsahov uplatňujú aj vizuálne komponenty, ktoré ich účinok zosilňujú. Nasledujúce ukážky ilustrujú verbálne a vizuálne premyslené konštruovanie obsahov, ktorých cieľom nie je objektívne sprostredkovanie informácií, ale tendenčné formovanie spôsobu ich prijatia:

Ukážka 5: Konštrukcia sprisahancov a tematizácia ich cieľov prostredníctvom technológie a ideológie

Statt der versprochenen Immunität haben **die Stoffe** eine ganze **Reihe an schweren bis tödlichen Schäden** verursacht, einschließlich einer **Zerstörung des Immunsystems**. Dennoch wird diese Technologie noch immer gefördert. [...] Hinter all diesen Entwicklungen steht die transhumanistische Idee, **den Menschen mittels Technologie und Biotechnologie verbessern zu müssen**. Denn der Mensch, so die Denkweise, ist von Natur aus schwach und voller Fehler. Diese müssen mittels **Eingriffen in die Genetik oder die Verschmelzung mit Technologie** ausgemerzt werden. Dies wird instrumentalisiert, **um ominöse Ziele zu erreichen**, wie etwa die Verringerung der Kohlenstoffdioxidemissionen, damit der Mensch klimaneutral leben kann. Damit legt die materialistische und technikversessene Wissenschaft sich mit der **Natur selbst an**, und versucht diese **selbstherrlich zu verbessern**, sich über sie hinweg zu setzen. Ausgangspunkt dieser Vorstellung ist zum einen die neoliberale Ideologie der Selbstoptimierung. Sie forderte von dem Individuum, sich **im Kampf innerhalb eines kranken, auf Kampf und Konkurrenz ausgelegten, künstlichen und von Maschinen bestimmten System** immer weiter zu **optimieren**, sich **besser an die herrschenden Umstände anzupassen**, um im immerwährenden Rennen um die Futtertröge die eigene Stellung abzusichern.

Zdroj: Apolut: Der modifizierte Mensch; Felix Feistel, 19.09.2023 [URL5]

Vybrané ukážky predstavujú len určitý výsek možných spôsobov stvárnenia obsahov v konšpirátorskom diskurze. Úryvok zo žurnalistického článku (ukážka 5) je reprezentatívnym príkladom toho, ako je skupina sprisahancov ako jednotná entita a subjekt moci či kontroly v širšom kontextuálnom rámci nielen konštruovaná, ale aj udržiavaná prostredníctvom špecifikácie konkrétnych zámerov (ovládanie a kontrola obyvateľov, depopulácia, vylepšenie človeka, vynútenie poslušnosti a pod.). Tieto zábery sú explicitne pomenúvané a autori ich spravidla rozvíjajú naprieč celým textom. Z hľadiska jazykových prostriedkov cielene využívajú expresívne výrazy a lexiku s inherentnou negatívnou konotáciou. Takým spôsobom sa znásobuje emocionálne ladenie obsahov a zvyšuje ich potenciálny dosah na adresáta a jeho mienku.

Ukážka 6: Vizualne konštruovanie sprisahaneckých aktérov a ich mocenských cieľov v kontexte pandémie Covid-19

Zdroj: a) Príspevok z FB-úctu "Zeit für Aufarbeitung", Helmut Egel, 26. 7. 2023 [URL6a]

b) Príspevok z FB-úctu "Nein zum Impfzwang", Ingenieur Anton Steinmetz, 29. 10. 2023 [URL6b]

Vizuálna stránka, resp. vizuálne prostriedky sú demonštrované ukážkami 6a–b. Opäť pozorujeme rôzne spôsoby prezentácie názorového spektra: fotografiu odporcu v maske kreatúry reprezentujúcej zásahy do autonómie človeka a totalitnú kontrolu technológie nad ním (a) či komiksovú scénu spájajúcu vizuálnu jednoduchosť so závažnými tvrdeniami o depopulácii (b). V ostatných príspevkoch sme mohli pozorovať aj prezdieľavanie pasáží z odborných textov zahŕňajúcich vizuálne prvky, ktoré rámcujú farmaceutický priemysel ako manipulatívny, využívanie vizuálneho motívu DNA na pozadí negatívne ladeného príspevku, príp. zdieľanie rôznych negatívnych štatistík, zdieľanie citátov o slobode, demokracii, moci spolu s menom autora alebo jeho portrétom a ďalšie. Na rozdiel od (výlučne) verbálneho konštruovania umožňujú vizuálne prvky bezprostredné stváranie hrozby, čím

môžu prispievať k okamžitej mobilizácii adresáta. V pozícii sprievodného prostriedku sa ich funkcia neoslabuje, ale naopak, podporuje udržiavanie emocionálneho napätia.

Záver

Emócia strachu je vždy vyvolaná určitým podnetom. Môže ísť o náhly jav objektívnej reality, postupný vývoj udalostí alebo vedome konštruovaný impulz. Aj v závislosti od jeho povahy sa môže líšiť intenzita prežívania a ovplyvniť každodenný život človeka.

V príspevku sme sa zamerali na podnety strachu, ktoré sú adresátovi podsúvané vedome – v rámci konšpirátorského diskurzu. Vychádzali sme pritom z chápania (žurnalistických) textov a príspevkov na sociálnych sieťach ako výsledku tvorivého procesu autora, teda ako produktov zasadených do určitého intenčného poľa, čo sa premieta do ich jazykového a vizuálneho stvárnenia. Opierajúc sa o empirickú bázu reprezentovanú vybranými ukážkami sme konštatovali, že konšpirátorský diskurz pracuje s emóciou strachu na viacerých úrovniach: strach je tematizovaný najmä ako nástroj moci a kontroly využívaný sprisahancami, a teda ako jav pripisovaný mocným vo všeobecnosti, nie jednotlivcovi. Takéto poňatie umožňuje jeho aplikáciu na akúkoľvek mocenskú skupinu a v ktoromkoľvek kontexte.

Podobný princíp sa uplatňoval aj smerom k (potenciálnym) prežívateľom emócie strachu, ktorými sú “ľudia”, “obyvatelia” či “človek” vo všeobecnosti. Takto formulované označenia umožňujú generalizovať cieľovú skupinu mocenských zásahov bez potreby overenia reálneho subjektívneho prežívania strachu a zároveň zahrnúť kohokoľvek do konštruovanej schémy.

Snahy udržiavať negatívny obraz sprisahancov privádzali autorov zdieľaných obsahov k takému rámcovaniu, ktoré emóciu strachu aj samo vyvolávalo. Pre tento spôsob rámcovania bola príznačná dynamika vo využívaní emocionálne negatívne nabitých verbálnych i vizuálnych prostriedkov naprieč textom či príspevkom. Konšpirátorský diskurz tak nielen stigmatizoval strach ako atribút mocenských zámerov sprisahancov, ale túto stratégiu zároveň uplatňoval a obracal vo svoj prospech.

Zdroje ukážok

[URL1]: Kirchhoff, J. (2023). Der Corona-Blues, 25. 4. 2023, <<https://www.manova.news/artikel/der-corona-blues>> [20.10.2025].

- [URL2]: Reuther, G., Reuther, R. (2023). Bedrohliche Überzahl, 18. 10. 2023, <<https://apolut.net/bedrohliche-ueberzahl-von-gerd-reuther-und-reenate-reuther/>> [20. 10. 2025].
- [URL3]: Egel, H. (2023). FB-účet: Zeit für Aufarbeitung, 23.05.2023, <<https://www.facebook.com/photo/?fbid=6510809618931363&set=g.392813741727411>> [20. 10. 2025].
- [URL4]: Keller, U. (2023). Die Vertrauensfrage, 18. 4. 2023, <<https://www.manova.news/artikel/die-vertrauensfrage-4>> [20. 10. 2025].
- [URL5]: Feistel, F. (2023). Der modifizierte Mensch, 19. 9. 2023, <<https://apolut.net/der-modifizierte-mensch-von-felix-feistel/>> [20. 10. 2025].
- [URL6a]: Egel, H. (2023). FB-účet: Zeit für Aufarbeitung, 26. 7. 2023, <<https://www.facebook.com/photo/?fbid=6732230563455933&set=g.392813741727411>> [20. 10. 2025].
- [URL6b]: Steinmetz, I. A. (2023). FB-účet: Nein zum Impfzwang, 29.10.2023, <<https://www.facebook.com/photo/?fbid=859979259007668&set=g.3032783013658945>> [20. 10. 2025].

Literatúra

- Barkun, M. (2003). *A Culture of Conspiracy: Apocalyptic Visions in Contemporary America*. University of California Press.
- Brotherton, R. (2013). Towards a definition of “conspiracy theory”. *PsyPAG Quarterly*, 88(3), 9–14. <https://doi.org/10.53841/bpspag.2013.1.88.9>
- Butter, M. (2023). »Nichts ist, wie es scheint«. *Über Verschwörungstheorien*. Suhrkamp.
- Butter, M. (2021). Verschwörungstheorien: Eine Einführung. *Aus Politik und Zeitgeschichte*. <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/-verschwörungstheorien2021/339276/verschwörungstheorien-eine-einfuehrung/#footnote-target-3> (Accessed October 12, 2025).
- Demčíšák, J. (2019). Zu sprachlichen Strategien und visuellen Symbolen in der politischen Werbung der FPÖ. In E. Kaščáková & H. Koža-Ríková (Eds.), *FORLANG: Cudzie jazyky v akademickom prostredí* (pp. 159–168). TU v Košiciach.
- DOUGLES, K. M., SUTTON, R. M., & CICHOCKA, A. (2017). The Psychology of Conspiracy Theories. *Current Directions in Psychological Science*, 26(6), 538–542. <https://doi.org/10.1177/0963721417718261>

- Fiehler, R. (2008). Emotionale Kommunikation. In U. Fix et al. (Eds.), *Rhetorik und Stilistik: Ein Handbuch historischer und systematischer Forschung* (Bd. 1, pp. 757–772). Mouton de Gruyter.
- Fiehler, R. (1987). Zur Thematisierung von Erleben und Emotionen in der Interaktion. *Zeitschrift für Linguistik*, 8(5), 229–572.
- Fuchs, C. (2022). *Verschwörungstheorien in der Pandemie. Wenn über COVID-19 im Internet kommuniziert wird*. Narr.
- Girnth, H. (2015). *Sprache und Sprachverwendung in der Politik. Eine Einführung in die linguistische Analyse öffentlich-politischer Kommunikation*. Walter de Gruyter.
- Hahn, A. (2010). *Soziologie der Emotionen* (Working Paper des Soziologischen Seminars, 02/2010). Universität Luzern, Kultur- und Sozialwissenschaftliche Fakultät, Soziologisches Seminar. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-371647>
- Kaindel, C., Suschnig, A., & Pollak, L. (2022). Desinformation und Verschwörungstheorien entgegenwirken: Das Angebot des Wiener Bildungsservers zur Digitalen Grundbildung. *Medienimpulse*, 60(4): 24. <https://doi.org/10.21243/mi-04-22-13>
- Kanichová, R. (2005). Viacaspektová typológia filozofickej terminológie. *Filozofia*, 60(1), 8–32.
- Kay, A., Whitson, J., Gaucher, D., & Galinsky, A. (2009). Compensatory Control: Achieving Order Through the Mind, Our Institutions, and the Heavens. *Current Directions in Psychological Science*, 18, 264–268. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2009.01649.x>
- Kilgariff, A., Baisa, V., & Bušta, J. et al. (2014). The Sketch Engine: ten years on. *Lexicography*, 1, 7–36.
- Lutter, M. (2001). *SIE KONTROLLIEREN ALLES! Verschwörungstheorien als Phänomen der Postmoderne und ihre Verbreitung über das Internet*. Ed. Fatal.
- Mess, U. (2003). Zum Forschungsstand der Emotionspsychologie – eine Skizze. In R. Schützeichel (Ed.), *Emotionen und Sozialtheorie: Disziplinäre Ansätze* (pp. 104–124). Campus.
- Müller, T., Dehn, J., & Fürniss, A. (2023). Rechte alternative Medien: Eskalationspresse. *Katapult: Magazin für Eis, Kartografie und Sozialwissenschaften*. <https://katapult-magazin.de/de/artikel/eskalations-presse> (Accessed October 21, 2025).
- Niehr, T. (2017). Lexik – funktional. In T. Niehr, J. Kilian, & M. Wengeler (Eds.), *Handbuch Sprache und Politik* (Bd. 1, pp. 149–168). Hempen.
- Pfahl-Traugher, A. (2019). Verschwörungen, Verschwörungsmythen und Verschwörungstheorien. *Humanistischer Pressedienst: Wissenschaft*.

<https://hpd.de/artikel/verschwoerungen-verschwoerungs-mythen-und-verschwoerungstheorien-17050> (Accessed October 21, 2025).

Scherer, K. R. (2005). What are emotions? And how can they be measured? *Social Science Information*, 44(4): 695–792. <https://doi.org/10.1177/0539018405058216>

Schwarz-Friesel, M. (2007). *Sprache und Emotion*. A. Francke.

Poznámka:

Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-22-0221.

Kontakt:

doc. Mgr. Simona Fraščíková, PhD.

Katedra germanistiky

Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v

Trnave

Department of German Studies

Faculty of Arts

University of Ss. Cyril and

Methodius in Trnava

Email Address: simona.frastikova@ucm.sk

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7699-3756>